

Format de citation

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Gabriel Zeilinger, Verhandelte Stadt. Herrschaft und Gemeinde in der frühen Urbanisierung des Oberelsass vom 12. bis 14. Jahrhundert, Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2018, in: Český časopis historický, 2019, 3, S. 810-811, DOI: 10.15463/rec.1386253252

český
časopis
historický

copyright

Cet article peut être téléchargé et/ou imprimé à des fins privées.
Toute autre reproduction ou représentation, intégrale ou substantielle de son contenu, doit faire l'objet d'une autorisation (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

Reginy D. Schiewerové „Heilige als *role models* für geistliche Frauen des 14. und 15. Jahrhunderts. Ein Beitrag zur *imitatio sanctorum* im Spätmittelalter“. Onomastické problematice se věnuje Christoph Rolker, Gleiche Namen, gleiches Wesen. Praktiken der Nachbenennungen im spätmittelalterlichen Europa. Knihu uzavírá Lucas Clemens příspěvkem „Altera Roma, soror Rome, Roma secunda. Romvergleich und Romimitation nördlich der Alpen während des Mittelalters“. Je o čem přemýšlet.

Ivan Hlaváček

Gabriel ZEILINGER

Verhandelte Stadt. Herrschaft und Gemeinde in der frühen Urbanisierung des Oberelsass vom 12. bis 14. Jahrhundert

(= Mittelalter-Forschungen 60)

Ostfildern, Thorbecke Verlag 2018,

270 s. + mapka v příloze,

ISBN 978-3-7995-4380-4.

Poněkud pythické označení hlavního titulu (snad nejlépe je možno jej přeložit jako „projednání o městu“ či „projednané město“) je korigováno resp. upřesněno exaktním podtitulkem, k němuž je třeba dodat, že nejde o celé 14. století, nýbrž jen jeho první polovinu. Kniha představuje důležité regionální téma. Ale protože jde o významný evropský region, který navíc v době našich lucemburských panovníků (ti se tu ovšem ve formě bezprostředních lenních pánů objevují až po ukončení Zeilingerem sledovaného časového horizontu, nicméně na něj bezprostředně navazovali), získává práce obecnější charakter. A ovšem také inovativním postupem, který vychází z toho, jak pronikalo vesnické prostředí do městského či do sídel,

kteřá mají protoměstské prvky. Kniha je také sympatická úsporným výrazivem, ač jde o práci habilitační: textově jde o necelých 200 stran z 270 (bibliografie tak rozsahem tvoří, trochu zbytečně, takřka třetinu textu). Úvodní stručná stať charakterizuje Alsasko jako celek, v němž dominuje svobodné město Štrasburk, následováno deseti říšskými městy menší až střední velikosti a důležitosti, za nimiž přicházejí desítky poddanských měst různých zeměpánů a kolísavého rozsahu. Stručná historiografická partie poněkud vybočuje z konceptu knihy. Jádro předkládané práce vidí Zeilinger ve „zkoumání sociální a politicko historické dimenze rané urbanizace hornoalsaského“ regionu, s. 49) v podstatě do založení alsaské decapolis v r. 1354, jež se ovšem týkala jen oněch deseti menších říšských měst, která, jedno každé samo o sobě, by nebyla bývala obstála. Samotného Štrasburku se vzhledem k jeho dominanci tyto úmluvy netýkaly a autor mu proto samostatně pozornost nevěnuje. Ostatně jmenovaný svaz je už stejně za jím vytýčenou hranicí, i když samozřejmě postavení Štrasburku ovlivňovalo celé Alsatko. Oddíl textu, které se týkají říšských měst, přináší ve slovníkové formě „městské monografie“, kde se přihlíží k následujícím čtyřem fenoménům: geografickému postavení, komentáři k diplomatickým pramenům (zejména přijatým) pro město a to odděleně do r. 1250 a pak pro dobu návaznou. Posléze je nabídnuta stručná charakteristika z výše podaného pramenného základu, sledována interakce a míra získané urbanity. Z deseti říšských měst jde o Hagenau, Schlettstadt, Colmar, Mühlhausen a Kaisersberg. Zbývajících pět, totiž Türkheim, Weissenburg, Oberehnheim, Rosheim a Münster zůstávají jen v marginálním postavení.

Autor však nezůstává u skupiny říšských měst, nýbrž sleduje i zájmy a vznikající města jiných regionálních zeměpánů. Z duchovní sféry jde pochopitelně zejména o štrasburského biskupa (Rufach, Egisheim), z několika významných rodů světských šlo pak především o Habsburky (zejména Ensisheim, Sensheim, Landser a Thann) a Bergheimery, aby výklad uzavřela problematika Türkheimu, u něhož se výrazně střetávaly zájmy duchovní moci reprezentované opatstvím v Münsteru, krále a zejména také obce samotné a jenž se dostal do pozice říšského města až počátkem 14. století. Právě množstvím a kvalitou přijatého diplomatického materiálu poměřuje autor proměnu či aspoň náběh k ní. A tu Zeilinger podtrhává v obecném měřítku některé sociotopografické jevy jako rozsah lokality (area) a opět se vrací k hustotě osídlení a ovšem k pronikání „moderních“, už městských církevních struktur, které k urbanizaci přispívaly nemalým podílem.

Nečetné zkomoleniny si čtenář opraví sám (s. 213: Seibt místo Seibert aj.). Nadto bych raději v interních odkazech viděl užívání stránek, než odkazy na strukturu kapitol, což při četbě nejen ruší, ale i zdržuje. Zajímavá koncepte může některými aspekty přispět k naší středověké urbanistice.

Ivan Hlaváček

Tomáš VELIČKA

Sepsání – užívání – uchovávání. Panovnícké listiny v životě českých královských měst ve středověku

(= Edice a studie Státního oblastního archivu v Litoměřicích, sv. 4)

Litoměřice – Praha, Státní oblastní archiv v Litoměřicích – Scriptorium 2018, 224 s., ISBN 978-80-904381-9-4; ISBN 978-80-88013-70-9.

Tematický záběr monografie Tomáše Veličky není překvapivý. Autor se dlouhodobě zabývá studiem diplomatického materiálu pozdně středověkých Čech a Slezska. Kniha se snaží syntetizovat autorovy dosavadní badatelské poznatky, představuje tedy logické vyústění jeho vědecké činnosti. To ovšem neznamená, že by se Velička omezil na pouhou recepci svého již dříve publikovaného výzkumu formou shrnutí solitérních výsledků. Publikace se vyznačuje značně komplexním a systematickým přístupem k vyčtenému pramennému materiálu.

První část knihy pojednává o emisi panovníckých listin pro česká královská města v období vrcholného a pozdního středověku (13. – počátek 16. století). Autor se zde opírá téměř výhradně o diplomatický materiál, vydaný v prvních třech dílech klasické edice *Codex iuris municipalis regni Bohemiae*. Tuto úvodní část lze vnímat jako metodologicky poměrně konzervativní, neboť masa diplomatických pramenů je zde zkoumána z vydavatelské perspektivy. Pomocí kvantitativních a statistických metod hledá autor odpovědi na otázky: v jakých počtech, v jaké jazykové formě a s jakým sdělením putovala privilegia z královské kanceláře do měst. Vypracované statistiky jsou vzhledem k dynasticko-politickému vývoji českých zemí rozděleny do tří dějinných úseků (I: do r. 1310; II: 1310–1419; III: 1420–1526), přičemž druhý a třetí úsek je dále dělen na období vlád jednotlivých panovníků. Takto členěné statistické pole umožňuje autorovi sledovat různé změny emise privilegií v závislosti na době vlády určitého panovníka, politickém postavení určitého města v určité době atd. V rámci těchto kvantitativních komparací popisuje Velička též typy panovníckých listin a míru jejich vydávání v průběhu zkoumaného